

RIIGIKOHUS
*****

ÕIGUSTEABE OSAKOND

**Riigikohtu praktika tsiviilasjades
jaanuar – aprill 2017**

Aktuaalse praktika ülevaade

Maris Vutt
peaspetsialist

Tartu
2017

Sisukord

1. Statistiline ülevaade	3
2. Aktuaalse praktika ülevaade	4
2.1. Materiaalõigus	4
Üürileandja pandiõigus (3-2-1-68-16, 3-2-1-77-16, 3-2-1-80-16, 3-2-1-82-16)	4
Ebaseadusliku kalapüügiga tekitatud kahju hüvitamine (3-2-1-158-16)	5
Elatise väljamõistmine alla seaduses sätestatud miinimummäära (3-2-1-174-16)	6
Töösuhtes diskrimineerimisest tuleneva mittevaralise kahju hüvitamine (3-2-1-167-16)..	7
Au teotamisest tuleneva mittevaralise kahju hüvitamine (3-2-1-153-16).....	7
Munitsipaallasteaia vastutus lapsele kehavigastuse tekitamise eest teise lapse poolt (3-2-1-128-16).....	8
Võlatunnistuse kvalifitseerimine (3-2-1-103-16).....	9
2.2. Menetlusõigus	10
Hagi tagamise korras täitemenetluse peatamise lubatavus sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi menetlemisel (3-2-1-83-16)	10
Sissenõude pööramine abikaasade ühisvarale (3-2-1-111-16).....	11

1. Statistiline ülevaade¹

01.01.2017–30.04.2017 saabus Riigikohtusse tsiviilasjades 393 menetlustaotlust. Neist 191 olid kassatsioonkaebused, 169 määruskaebused ja 12 teistmisavaldused. Riigikohtu tsiviilkolleegium vaatas nimetatud perioodil läbi 440 menetlustaotlust, millest 220 olid kassatsioonkaebused, 191 määruskaebused ja 13 teistmistaotlused. Menetlusse võeti 69 taotlust, s.o 18% pöördumistest.

01.01.2017–30.04.2017 tegi Riigikohtu tsiviilkolleegium põhistatud lahendeid 83 tsiviilasjas, sealhulgas kolleegiumi kogu koosseisu poolt 16 tsiviilasjas.

Kassatsiooni korras edasikaevatud kohtulahend jäeti muutmata 11 korral. Kohtulahend tühistati ning asjas tehti uus lahend 7 korral. Kohtulahend tühistati ja asi saadeti läbivaatamiseks ringkonnakohtule 38 korral. Kohtulahend tühistati ja asi saadeti läbivaatamiseks esimese astme kohtule 15 korral. Ringkonnakohtu lahend tühistati ja jõustati esimese astme kohtu lahend kahel korral. Kohtulahendit muudeti neljal korral. Menetlus lõpetati viies asjas. Läbi jäeti vaatamata 3 avaldust.

Teemadest oli enim esindatud võlaõigus (42%). Järgnesid perekonnaõigus (10%), pankrotimenetlus (11%), asjaõigus (10%), tagamise ja täitmise seotud toimingud (7%), elamuõigus (4%), äri- ja ühinguõigus (4%), tööõigus (2%), saneerimismenetlus (1%) ja menetluskulud (1%).

Järgnevalt antakse ülevaade Riigikohtu tsiviilkolleegiumi poolt jaanuarist kuni aprillini tehtud lahenditest, milles Riigikohus on andnud olulisemaid uudseid seisukohti õigusaktide tõlgendamisel. Seejuures tuleb silmas pidada, et Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti vaid kohtulahendis. Käesolevas ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu poolt lahendites väljendatud seisukohtadega.

---

¹ Statistilised andmed kajastavad ülevaate koostamise ajal andmebaasist nähtuvat hetkeseisu.

2. Aktuaalse praktika ülevaade

2.1. Materiaalõigus

Üürileandja pandiõigus (3-2-1-68-16, 3-2-1-77-16, 3-2-1-80-16, 3-2-1-82-16)

Üks nimetatud perioodi jooksul tsiviilasjade lahendites käsitletud küsimusi oli üürileandja pandiõiguse teostamine olukorras, kus pandiõigust teostab parklapidaja, ja see, kas parklapidajal on õigus parklasse pargitud sõidukit teisaldada, kui parkimise eest on korduvalt maksmata jäetud.² Selliseid kohtuasju jõudis Riigikohtusse lausa neli ning kõik anti lahendamiseks kolleegiumi kogu koosseisule põhjendusega kohtupraktika ühtlustamiseks VÕS § 42 lg-te 1 ja 3, § 305 lg 1 ning § 307 lg 1 kohaldamisel.³

Kolleegium leidis, et eraparkla pidajal on parkimislepingust tulenevate rahaliste nõuete tagamiseks parklasse pargitud autodele üürileandja pandiõigus. Parklakoha majanduslik eesmärk on võimaldada autodel seal parkida ja auto, mis sel eesmärgil parklasse pargitakse, asub kinnisasja osal (parklakohas) VÕS § 305 lg 1 mõttes ning sellele laieneb üürileandja pandiõigus. Üürileandja pandiõigus tekib iga parkimislepingu (üürilepingu) alusel eraldi, st igast parkimisest tasulisel parkimisalal. Kui autoga on parklas tasu maksmata pargitud mitu korda, siis ei taga viimasest parkimisest tulenev pandiõigus varasemast parkimisest tulenevaid nõudeid. Küll võib sama auto olla tulenevalt varem sõlmitud parkimislepingutest koormatud ka mitme pandiõigusega, sh mitme parkimise korraldaja kasuks. Kui vallasasi on koormatud mitme pandiõigusega, määratakse pandiõiguse järjekoht AÕS § 281 lg 3 järgi pandiõiguse tekkimise ajaga.

Lisaks leidis kolleegium, et VÕS § 307 lg 1 võimaldab üürileandjal kinnisasjal asuvaid vallasasju üürilepingust tulenevate nõuete rahuldamise tagamiseks kinni pidada ulatuses, mis on vajalik tema nõuete täitmise tagamiseks. See tähendab, et üürileandja saab üürnikult nõuda, et panditud asjad jääksid üüritud kinnisasjale (asjade äraviimise keeld), ja vajaduse korral võib üürileandja asjade kinnipidamiseks kasutada omaabi ehk takistada nende äraviimist. Üürileandja võib VÕS § 307 lg-s 1 nimetatud õigust kasutada üksnes selliste nõuete tagamiseks, mis on pandiesemeks olevate asjade valdusse võtmise ajaks muutunud sissenõutavaks, lisaks neile ka võimalikud edasised kulud pandiõiguse esemeks olevate asjade hoidmiseks, säilitamiseks ja müügiks.

Üürileandja pandiõiguse teostamine peab olema proportsionaalne ja üürileandja ei tohi oma pandiõigust kuritarvitada ega rikkuda panditud asjade omanike õigusi, st võtta oma valdusse rohkem asju, kui on vajalik tema nõuete rahuldamiseks, ega pidada asju kinni nt ainuüksi võimalike tulevaste nõuete tagamiseks. Auto parkimiseks sõlmitava parklakoha üürilepingu puhul tuleb pandiõiguse proportsionaalsuse hindamisel aga mh arvestada seda, et auto ei ole osadeks jagatav. Seetõttu tuleb auto teisaldamist ja selle kinnipidamist üürileandja pandiõiguse

---

² RKTk 25. jaanuari 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-68-16, RKTk 26. jaanuari 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-77-16; RKTk 26. jaanuari 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-80-16; RKTk 26. jaanuari 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-82-16.

³ RKTk 13. septembri 2016. a kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-80-16; RKTk 19. septembri 2016. a kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-77-16; RKTk 26. septembri 2016. a kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-68-16; 26. septembri 2016. a kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-82-16.

teostamiseks pidada lubatavaks ka olukorras, kus üürileandja nõue on märkimisväärselt väiksem kui auto väärtus.

Auto teisaldamine pandiõiguse teostamiseks on lubatud vaid juhul, kui muud vahendid on auto äraviimise takistamiseks ilmselgelt ebapiisavad või auto valvamine ja säilitamine parkimisalal oleks üürileandjale ebamõistlikult koormav. Seda võib eeldada, kui sama auto on varem viidud tasu maksmata üürileandja parkimisalalt ära, iseäranis kui seda on tehtud üürileandja tahte vastaselt, mh lukustust või tõket kõrvaldades vms viisil. Selline oht tuleneb otseselt tasulise parkimise teenuse olemusest ja eelkõige just sellistes parklates, mis ei ole tõkkepuuga vms viisil suletud. Lisaks võib auto teisaldamine olla põhjendatud ka siis, kui see on vajalik auto säilitamiseks pärast selle valdusse võtmist, et teostada pandiõigust.

Asjas nr 3-2-1-68-16 kirjutas eriarvamuse riigikohtunik Tambet Tampuu, millega ühinesid osaliselt ka riigikohtunikud Henn Jõks ja Ants Kull.⁴ Kõige keskem küsimus, millega eriarvamuses ei nõustunud, oli see, et auto teisaldamist ja selle kinnipidamist üürileandja pandiõiguse teostamiseks saab pidada lubatavaks ka olukorras, kus üürileandja nõue on märkimisväärselt väiksem auto väärtusest. Eriarvamuses leiti, et eelnevat seisukohta ei saa pidada õigeks, sest see ei tulene seadusest ning on vastuolus pandiõiguse üldpõhimõttega, mille järgi on pandiõigus mõeldud võlausaldaja nõude täitmise tagamiseks, mitte aga võlgniku survestamiseks. Suure väärtusega asja teisaldamine on igal juhul ebaproportsionaalne ning kujutab endast pandiõiguse kuritarvitamist. Nõuete tagamiseks on võimalik kasutada vähem riivavaid ja vähem kulutusi kaasa toovaid abinõusid, nt auto rataste lukustamist.

Ebaseadusliku kalapüügi tekitatud kahju hüvitamine (3-2-1-158-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-158-16⁵ oli keskseks küsimuseks, milline on nõude alusnorm ebaseadusliku kalapüügitegevusega tekitatud kahju hüvitamisel. Asjaolude kohaselt olid kostjad lisaks kalapüügiloa alusel paigaldatud võrkudele paigutanud ka üksteist ebaseaduslikku kalavõrku. Ebaseaduslikult paigaldatud võrkudes oli eemaldamise ajal kokku 45 kala, mille püüdmise eest tuleb kalapüügiseaduse (KPS) § 25 lg 4 järgi kalavarudele tekitatud kahju hüvitada. Eelviidatud sätte alusel oli vastu võetud enne 1. juulit 2015 kehtinud Vabariigi Valitsuse 29. septembri 2011. a määrus nr 122 „Kalavarudele tekitatud kahju hüvitamise määrad, arvutamise alused ja meetodika ning kalavarudele tekitatud kahju arvutamise akti vorm“ (määrus nr 122), mille § 1 lg 1 kohaselt oli kalavaru kahjustamine kalale kahju tekitamine kala surmamise, vigastamise, muul viisil hävitamise või kala loomulikust elukeskkonnast eemaldamise teel, kui sellega kaasneb seaduste või teiste õigusaktide nõuete rikkumine. EL määruse nr 1005/2008 art 3 lg 1 *lit* a kohaselt käsitatakse ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügina tegevust, kui on kalastatud kehtiva tegevusloa või litsentsita.

Maakohus jättis hagi rahuldamata, viidates, et ebaseaduslikult vette pandud võrgust eemaldatud ja vette tagasi lastud elusad kalad ei tekita keskkonnale kahju. Määruse nr 122 § 1 lg 1 järgi on kalavarudele mh võimalik tekitada kahju kala loomulikust elukeskkonnast eemaldamisega. Kuna asjaoludest selgus, et kalad lasti kohe uuesti vette, ei saa seda pidada kala loomulikust

---

⁴ Riigikohtunik Tambet Tampuu eriarvamus tsiviilasjas nr 3-2-1-68-16, mille p-dega 1 ja 2 on ühinenud riigikohtunik Henn Jõks ning p-dega 1, 2, 14–16 on ühinenud riigikohtunik Ants Kull.

⁵ RKTK 15. veebruari 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-158-16.

keskkonnast eemaldamiseks. Ringkonnakohus seevastu rahuldab hagi, leides, et võrgus olemine ei ole kala loomulik keskkond ja kahju saab lugeda tekkinuks. Seejuures ei ole kahju tegelik suurus oluline. Nii maa- kui ka ringkonnakohus leidsid, et kahju hüvitamise nõude alusnormiks ei saa olla VÕS § 1043.

Riigikohus nõustus madalama astme kohtute seisukohaga, et VÕS § 1043 ei ole nõude alusnorm. Samuti lisas Riigikohus, et nõude alusnorm ei ole ka VÕS § 133. Enne 1. juulit 2015 loata kalapüügiga keskkonnale tekitatud kahju hüvitamise nõude aluseks oli KPS § 24 lg 4 ja selle alusel kehtestatud määrus nr 122, mis nägid konkreetselt ette hüvitise maksmise kohustuse ja hüvitise määrad KPS-i nõuete rikkumise eest. Kehtivas õiguses on nõude aluseks kehtiva kalapüügiseaduse (KPS 2015) § 73 lg-d 2–4 ja Vabariigi Valitsuse 19. juuni 2015. a määrus nr 67 „Kalavarudele ja veetaimedele tekitatud kahju hüvitamise määrad, arvutamise alused ja meetodika ning tekitatud kahju arvutamise akti vorm”.

Keskkonnakahju tekkimise kohta selles asjas selgitas kolleegium järgmist. Keskkonnale kui avalikule õigushüvele tekitatud kahju eest hüvitise nõudmiseks peab kalavarudele olema tekitatud mingi kahju, mis on seotud keskkonna kvaliteedi halvenemisega. Kuigi keskkonnakahju suurust ei saa määrata kindlaks tavapärase diferentsihüpoteesi abil (VÕS § 127 lg 1), peab ka keskkonnakahju hüvitamise nõude maksmapanekul kahju vähemalt keskkonnahäiringu mõttes olema tekkinud. Vette tagasilastud eluvõimeline kala ei saa keskkonnale vähemalt eeldatavasti kahju tekitada. Riigikohus jättis seega hagi rahuldamata, sest kahju ei ole tekkinud.

Elatise väljamõistmine alla seaduses sätestatud miinimummäär (3-2-1-174-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-174-16⁶ oli tegemist elatise maksmise üle käiva vaidlusega. Hagejad esitasid maksekäsu kiirmenetluses avalduse elatise väljamõistmiseks ning kuna kostjaks olev lapsevanem esitas vastuväite, jätkus asi hagimenetluses. Maakohus mõistis vanemalt välja kahe lapse kasuks kummalegi 195 eurot elatist kuus kuni laste täisealiseks saamiseni. See otsus kaevati edasi ringkonnakohtusse, kus hagejad (ehk lapsed) palusid vanemalt nende kasuks elatis välja mõista selliselt, et elatise suurus suureneks koos riikliku miinimumpalga suurenemisega ega oleks kummagi lapse kohta vähem kui pool Vabariigi Valitsuse kehtestatud kuupalga alammäär. Ringkonnakohus leidis, et kuna nõue esitati maksekäsu kiirmenetluses, võttis hagejate seaduslik esindaja riski, et nõue võidakse rahuldada kindla summana ning seda ei seota kuupalga alammääraga.

Riigikohus märkis oma põhjendustes, et elatisnõude esitamisega maksekäsu kiirmenetluses ei saa hagejale kaasneda riski, nagu võiks tema järgnevas hagimenetluses suurendatud nõue jääda eelnenud menetluse tõttu mingis osas rahuldamata. Hagimenetluses kohalduvad elatisnõude lahendamisel hagimenetluse sätted sõltumata sellest, kas nõue esitati esmalt maksekäsu kiirmenetluses või kohe hagimenetluses.

Lisaks selgitas kolleegium miinimummäärast väiksema elatise väljamõistmise põhimõtteid. Kolleegium leidis, et iseenesest ei ole välistatud elatise suuruse määramisel arvesse võtta ka seda, kui elatist taotleva lapse vajadused on tegelikult kaetud nt riiklike toetustega. Seejuures on aga oluline, et sellisel juhul peavad olema pooled sellele tuginenud, kohus omal algatusel

---

⁶ RKTK 22. märtsi 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-174-16.

seada arvesse võtta ei tohi. Perekonnaseaduse (PKS) sätetest ei tulene, nagu võiks kohus PKS § 101 lg-s 1 sätestatud miinimummääras väljamõistetavat elatist üksnes seetõttu vähendada, et elatist saada õigustatud lapsel on riiklike peretoetuste seaduse § 5 alusel õigus saada lapsetoetust. Kui seadusandja eesmärk oleks olnud alati vähendada PKS § 101 lg-s 1 sätestatud elatise miinimummäära poole lapsetoetuse võrra, siis oleks see selliselt ka sätestatud, sest lapsetoetust makstakse kõigile teatud vanuses lastele, olenemata nende tegelikust vajadusest.

Lahendis tehti ka põhimõtteline märkus seadusandjale suunitlusega kontrollimaks praeguse regulatsiooni efektiivsust. RAKE tehtud uuringu kohaselt oli aastatel 2010–2012 keskmine lapse tegelik ülalpidamiskulu 280 eurot ühe lapse kohta. Kuna proportsioon laste vajaduste rahuldamiseks vajalike keskmiste kulutuste, lapsetoetuste suuruse ja keskmise sissetuleku vahel on oluliselt muutunud, tuleks PKS § 101 lg-s 1 sätestatud elatise alammäära vähendada. Seadusandja eesmärgiks ei saa olla reguleerida õigussuhet viisil, mis võib viia selleni, et valdava osa isikute suhtes tuleb kohaldada erandit (PKS § 102 lg 2) ning vaid väikse osa isikute suhtes saab kohaldada seaduses sätestatud reeglit (PKS § 101 lg 1).

Töösuhtes diskrimineerimisest tuleneva mittevaralise kahju hüvitamine (3-2-1-167-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-167-16⁷ oli hageja ehk töötaja esitanud tööandja vastu avalduse, milles palus tuvastada, et tööandja diskrimineeris teda, sest ütles temaga sõlmitud töölepingu erakorraliselt üles töötaja kuulumise tõttu ametiühingusse. Töötaja nõudis kahju hüvitamist 10 000 euro ulatuses, muu hulgas sisaldas kahjuhüvitis ka mittevaralist kahju.

Töötaja tugines oma nõudes võrdse kohtlemise seadusele (VõrdKS), mille § 2 sätestab olukorrad, millal on isikute diskrimineerimine keelatud (sinna kuuluvad ka töösuhetega seotud olukorrad). Kahju hüvitamise alus tulenes töötaja arvates VõrdKS § 24 lg-st 2, mis sätestab, et kui isiku õigusi on diskrimineerimise tõttu rikutud, võib ta rikkujalt nõuda seaduses sätestatud alustel ja korras diskrimineerimise lõpetamist ning talle rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist. Kahju hüvitamise nõude olemasolu põhjendas töötaja samas asjas ka ametiühingute seaduse (AÜS) § 19 lg-ga 2, mis sätestab, et töötaja ja tööotsija õigusi ei või piirata sõltuvalt tema kuulumisest või mittekuulumisest ametiühingusse, ametiühingu valitud esindajaks olemisest või muust seaduslikust ametiühingualasest tegevusest.

Kolleegium lõpetas asja menetluse põhjusel, et töötaja oli juba varem pöördunud kohtusse nõudega tuvastada töölepingu erakorralise ülesütlemise tühisus ja mõista tööandjalt välja hüvitis. Lisaks selgitas kolleegium, et AÜS § 19 lg 2 ei anna töötajale lisaks TLS § 109 lg-le 2 täiendavat võimalust nõuda töölepingu tühise ülesütlemisega tekitatud kahju hüvitamist. Sellist alust ei tulene ka VõrdKS § 2 lg-st 3.

Au teotamisest tuleneva mittevaralise kahju hüvitamine (3-2-1-153-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-153-16⁸ käsitleti mittevaralise kahju hüvitamist olukorras, kus kannatanu kohta oli raamatus avaldatud kannatanule omistatud otsekõnet tema eraeluliste seikade kohta.

⁷ RKTK 22. märtsi 2017. a määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-167-16.

⁸ RKTK 29. märtsi 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-153-16.

Kannatanu leidis, et selliste andmete avaldamisega rikkus avaldaja kannatanu isikuõigusi, sh eraelu puutumatust, solvas kannatanu au ja väarikust ning kasutas lubamatult tema nime. Lisaks sellele leidis kannatanu, et tsitaatide avaldamisega rikuti ka tema autoriõigusi.

Mittevaralise kahju hüvitamise nõude olemasolu kohta leidis kolleegium, et kuivõrd isikuandmete kaitse seaduse (IKS-i) eesmärk on kaitsta isikuandmete töötlemisel füüsilise isiku põhiõigusi ja -vabadusi, eelkõige õigust eraelu puutumatusele (IKS § 1 lg 1), siis eelduslikult tuleb ka juhul, kui isikuandmete avalikustamisel on rikutud IKS-i nõudeid, hüvitada isikule andmete avaldamisega põhjustatud mittevaraline kahju. Näiteks kui kannatanule on omistatud tsitaate, mida ta tegelikult ei ole öelnud, ning lisaks on need ka au teotavad, siis võib olla põhjendatud suurem mittevaralise kahju hüvitis võrreldes olukorraga, kus avalikustatud on küll kannatanu nõusolekuta tema tsitaate, kuid sellega ei ole avalikustatud isiku kohta tundlikke eraelulisi fakte.

Kolleegium selgitas võimaliku autoriõiguse rikkumise kohta, et autoriõigusliku kaitse saamiseks peab intervjuu kui intellektuaalse tegevuse tulem vastama autoriõiguse seaduse (AutÕS) § 4 lg-tes 1 ja 2 sätestatud tingimustele. Ühe võimaliku teose liigina on AutÕS § 4 lg 3 p-s 4 nimetatud suulised teosed, nagu kõned, loengud, ettekanded, jutlused jt, mis koosnevad sõnadest ja on väljendatud suuliselt. AutÕS § 4 lg 6 järgi eeldatakse teose kaitstust autoriõigusega, välja arvatud juhul, kui AutÕS-ist või muudest autoriõigusaktidest tulenevalt esineb seda välistav ilmne asjaolu. Tõendamiskohustus lasub teose autoriõigusega kaitstuse vaidlustajal. Kui teose reprodutseerimiseks autori luba ei ole ning puuduvad alused teose kasutamiseks autori nõusolekuta, siis kasutatakse teost õigusvastaselt. AutÕS § 81⁷ lg 1 järgi võib autor teose õigusvastase kasutamise korral muu hulgas nõuda teose õigusvastase kasutamisega tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist VÕS § 1043 p 1 kohaselt ja teose õigusvastase kasutamise teel saadu väljaandmist VÕS §-de 1037 ja 1039 p 3 järgi.

Munitsipaallasteaia vastutus lapsele kehavigastuse tekitamise eest teise lapse poolt (3-2-1-128-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-128-16⁹ oli põhiküsimus selles, kas munitsipaallasteaed vastutab olukorras, kus üks laps on teisele lasteaias viibides kehavigastuse tekitanud. Asjaolude kohaselt viskas üks laps teist kiviga näkku, mille tagajärjel said vigastada saanud lapse kaks jäävhammast tugevalt kahjustada. Kannatanud lapse ema esitas varalise ja mittevaralise kahju hüvitamise nõude linna vastu põhjendusega, et linna ja lasteaia vahel oli sõlmitud käsundusleping, mille järgi on linnal ja lasteaial kohustus tagada lasteaia territooriumil laste turvalisus ja tervise kaitse. Linna vastutus tulenes kannatanu arvates asjaolust, et linn rikkus hoolsuskohustust ja ei taganud lasteaias lapse turvalisust ega tervise kaitset.

Kolleegium leidis, et munitsipaallasteaia ja teenust saava isiku vahel tekivad teenuse osutamisel eraõiguslikud suhted ja selline leping on tõepoolest käsitatav käsunduslepinguna. Munitsipaallasteaed täidab lasteaiateenust osutades küll avalikku ülesannet, kuid sellega ei kaasne riigivõimu volitusi, mistõttu on munitsipaallasteaed olemuslikult samas olukorras, milles võivad olla eraisikud, näiteks eralasteaiad või lastehoiuteenust pakkuvad isikud. Ka siis,

⁹ RKTK 5. aprilli 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-128-16.

kui lastehoiuteenust osutatakse eraõiguslikus vormis, võivad piirangud lepinguvabadusele tuleneda avalikust õigusest.

Võimaliku lepingulise vastutuse osas leidis kolleegium varasemale praktikale viidates, et käsunduslepingust tuleneva kahju hüvitamise nõude eelduste kontrollimisel tuleb lisaks kohustuse rikkumisele ja vastutusele tuvastada ka see, kas käsundiandjale on tekkinud või tekib kahju (VÕS § 127 lg 1, § 128), kas kahju on hõlmatud rikutud lepingulise kohustuse kaitse-eesmärgiga (VÕS § 127 lg 2), kas kahju oli rikkumise võimaliku tagajärjena käsundisaajale lepingu sõlmimise ajal ettenähtav, v.a kui kahju tekitati tahtlikult või raske hooletuse tõttu (VÕS § 127 lg 3), ning kas rikkumise ja kahju vahel on põhjuslik seos (VÕS § 127 lg 4).¹⁰

Kolleegium leidis lisaks, et sellises olukorras on põhimõtteliselt võimalik ka kahju õigusvastasest tekitamisest tulenev nõue kohaliku omavalitsuse vastu VÕS § 1053 lg 3 alusel. Kohalik omavalitsus võib vastutada sõltumata süüst kahju õigusvastase tekitamise eest lepingulise järelevalvajana VÕS § 1053 lg-te 1 ja 3 alusel. Lepingulise järelevalvaja vastutuse kohaldamiseks tuleb tuvastada, et laps on oma õigusvastase teoga põhjustanud kahju järelevalve tegemise ajal.

Asjas kirjutasid eriarvamuse riigikohtunikud Peeter Jerofejev, Villu Kõve ja Tambet Tampuu, kes nõustusid küll otsuse resolutsiooniga, kuid leidsid Riigikohtu varasemale praktikale viidates, et lepingu rikkumise korral eeldatakse rikkumise mittevabandatavust ja kui lepingu rikkumisest tulenev vastutus põhineb rikkuja süül, siis eeldatakse rikkuja süüd.¹¹ Sellest põhimõttest tulenevalt oleks pidanud linn esitama ja tõendama kõik asjaolud, mille alusel saaks kohus hinnata, kas linn järgis VÕS §-s 620 sätestatud hoolsuskohustust. Selline tõendamiskoormuse jaotus tuleneb hea usu põhimõttest ning kaitseb kannatanu huve selle tõttu, et kannatanul puudub üldjuhul juurdepääs andmetele, mille alusel ta saaks väita ja tõendada, mida kahju tekitanud isik oli ette võtnud või jätnud ette võtmata selleks, et kahju ei tekiks.

Võlatunnistuse kvalifitseerimine (3-2-1-103-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-103-16¹² oli küsimuse all võlatunnistuse kvalifitseerimine konstitutiivseks või deklaratiivseks võlatunnistuseks. Asi anti lahendamiseks kolleegiumi kogu koosseisule põhjusel, et asja läbivaatamisel kolmeliikmelises koosseisus tekkisid eriarvamusel seoses VÕS § 30 tõlgendamise ja deklaratiivse võlatunnistuse õiguslike tagajärgede sisustamisega.¹³

Asjaolude kohaselt väljastasid kostjad võlatunnistuse, mille eesmärk oli luua iseseisev kohustus VÕS § 30 lg 1 mõttes ning muuta seni eksisteerinud õigussuhted vaieldamatuks. Poolte varasemad õigussuhted märgiti võlatunnistuse preambulis. Võlatunnistusse märgiti, et sellega loodavate kohustuste kehtivus, sisu ega suurus ei sõltu pooltevahelistest varasematest õigussuhetest.

Kolleegium selgitas konstitutiivse võlatunnistuse kohta, et võimalik on eristada kahte liiki konstitutiivset võlatunnistust. Seda, kas pooled leppisid kokku konstitutiivse võlatunnistuse andmises, ning missuguse sisuga konstitutiivset võlatunnistust pooled soovisid sõlmida (st kas konstitutiivne võlatunnistus sõlmiti algse kohustuse maksmapanemise tagamiseks ja lihtsustamiseks või varalise kohustuse tekitamiseks algset kohustust silmas pidamata mingi eesmärgi saavutamiseks), tuleb selgitada võlatunnistuse kui lepingu tõlgendamise teel,

¹⁰ RKTko nr 3-2-1-48-15, p 19; RKTko nr 3-2-1-5-12, p 27.

¹¹ RKTko nr 3-2-1-171-10, p 17.

¹² RKT 24. märtsi 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-103-16.

¹³ RKT 31. oktoobri 2016. a kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-103-16.

kohaldades mh VÕS §-s 29 sätestatud. Kui võlatunnistuse tekstis on väljendatud poolte tahe luua algsest kohustusest sõltumatu kohustus kõrvuti algse kohustusega või viidatud sellele, et tegemist on konstitutiivse võlatunnistusega, siis on need olulised asjaolud, mida kohus ei saa VÕS § 29 kohaselt võlatunnistuse tõlgendamisel põhjenduseeta arvestamata jätta.

Deklaratiivse võlatunnistuse õiguslike tagajärgede kohta märkis kolleegium, et deklaratiivse võlatunnistuse andmisel on kaks peamist tagajärge. Deklaratiivse võlatunnistuse menetlusõiguslikuks tagajärjeks on tõendamiskoormise ümberpööramine, st võlausaldajal ei ole vaja tunnustatud võla sissenõudmiseks esitada muid tõendeid peale võlatunnistuse ning võlgnik peab kohustusest vabanemiseks ja hagi rahuldamata jätmiseks tõendama, et tal ei ole võlatunnistusega tunnustatud võlga. Deklaratiivse võlatunnistuse materiaalõiguslikuks tagajärjeks on võlgniku loobumine võimalikest vastuväidetest võlale, millega lihtsustatakse võla sissenõudmist.

2.2. Menetlusõigus

Hagi tagamise korras täitemenetluse peatamise lubatavus sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi menetlemisel (3-2-1-83-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-83-16¹⁴ oli peamine küsimus see, kas sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi tagamiseks tuleks samal ajal käiv täitemenetlus peatada. Hageja tugines oma hagi tagamise taotluses asjale, et hagi tagamata jätmisel langeb ära sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi eesmärk, sest täitmine viiakse lõpuni ning kohtuotsuse täitmine on võimatu. Asi anti lahendamiseks kolleegiumi kogu koosseisule, sest asja läbivaatamisel kolmeliikmelises koosseisus tekkisid põhimõttelised laadi eriarvamused TsMS § 377 ja TMS § 221 tõlgendamisel seoses hagi tagamise korras täitemenetluse peatamise lubatavusega sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi menetlemisel.¹⁵

Kolleegium leidis, et sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi tagamise taotluse lahendamisel peab kohus hagi tagamisel alati hindama, kas esinevad kõik hagi tagamise eeldused. Kohtul on võimalik peatada täitemenetlus vaid mingis osas, näiteks keelates vaid osa täitetoimingute tegemise, nagu teatud esemete arestimine, müük täitemenetluses või tulemi jaotamine (koostoimes TsMS § 378 lg 1 p-d 6 ja 10 ning lg 4). Lisaks on kohtul täitemenetluse peatamise otsustamisel alati võimalik kaaluda erinevate TsMS-is sätestatud meetmete rakendamist, nt küsida enne hagi tagamist ka kostja seisukohta (TsMS § 384 lg 1) või teha hagi tagamine sõltuvaks tagatise andmisest TsMS § 383 lg 1 järgi. Formaalsete puudustega, lubamatut ja õiguslikult perspektiivitut hagi ei ole alust tagada ka tagatise vastu.

Asjas kirjutati kaks eriarvamust. Riigikohtunikud Ants Kull ja Tambet Tampuu leidsid oma eriarvamuses, et ühtse kohtupraktika kujundamiseks oluks vajalik kolleegiumi määruses täpsemalt selgitada, missugused on hagi tagamise erisused juhul, kui täitedokumendiks on notariaalselt tõestatud leping, mille vastu on esitatud sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi. Riigikohtunikud leidsid, et hageja, kes nõuab täitedokumendiks oleva notariaalselt tõestatud lepingu sundtäitmise lubamatuks tunnistamist ja taotleb hagi tagamist, ei pea põhistama hagi tagamise taotluses hagi aluseks olevaid faktilisi asjaolusid juhul, kui ta vaidlustab hagi asjaolusid, mis tulenevad vaidlusalusest lepingulisest suhtest. Kull aga peab

¹⁴ RKTk 3. veebruari 2017. a määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-83-16.

¹⁵ RKTk 3. oktoobri 2016. a kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-83-16.

hageja ka sellisel juhul põhistama hagi tagamise aluseks olevaid asjaolusid (TsMS § 377), tema hagiavaldus peab vastama TsMS § 363 lg 1 p-des 1–3 sätestatud nõuetele ning hageja nõue peab olema õiguslikult põhjendatud. Muudel juhtudel, sh juhtudel, kus täitedokumendiks on kohtulahend või kus hageja tugineb täitedokumendiks olevast notariaalselt tõestatud lepingust (väidetavalt) tuleneva nõude vaidlustamisel nõuete tasaarvestamisele (mille kohta ei ole TMS § 221 lg-st 2 tulenevalt kohtulahendis võetud seisukohta), ei saa loogiliselt võttes olla hagi aluseks olevate faktiliste asjaolude ja hagi tagamise aluseks olevate asjaolude põhistamise, hagi õigusliku põhjendatuse ning TsMS § 363 lg 1 p-des 1–3 sätestatud nõuete järgimise standardis mingit erisust ükskõik millise muu hagi tagamisega võrreldes.¹⁶

Riigikohtunik Jaak Luik leidis oma eriarvamuses, et TsMS § 371 lg-s 2 hagi menetlusse võtmisest keeldumise ja § 423 lg-s 2 hagi läbi vaatamata jätmise alustel on üks ühine tunnus – nõudel või nõudeõigusel puudub õiguslik alus. Kui kohus tuvastab, et hagiavalduses esitatud asjaolude õigsust eeldades ei ole nõuet võimalik rahuldada ühelgi materiaalõiguslikul alusel või hagi ei ole esitatud hageja seadusega kaitstud õiguse või huvi kaitseks, peab kohus hagi menetlusse võtmisest keelduma, menetlusse võetud hagi aga jätma läbi vaatamata, sest õiguslikult põhjendamatu hagi ei ole lubatav. Sellise hagi menetlemine oleks otseses vastuolus tsiviilmenetluse ülesandega lahendada tsiviilasi õigesti, mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega (TsMS § 2). Hagi lubatavus (eelkõige TsMS § 371, § 423 ja § 428) on hagi tagamise esmane eeldus. Hagi tagamine või tagamata jätmine, samuti tagamisabinõude valik, on kohtu kaalutusotsus. Hagi ja hagi tagamise taotluse aluseks olevate asjaolude, poolte õiguste ja huvide ning õiguslike võimalustega arvestaval kaalumisel ei ole põhimõtteliselt kohta nõude põhistatuse standardil ega hagi tagamise kontrolli ulatusel.¹⁷

Sissenõude pööramine abikaasade ühisvarale (3-2-1-111-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-111-16¹⁸ esitas võlausaldaja hagi kahe abikaasa vastu, milles palus tunnistada kehtetuks abikaasade vahel sõlmitud elatise maksmise kokkulepe ning mõista ühelt abikaasalt välja kohtuotsusega võlausaldaja kasuks välja mõistetud summa. Pärast kohtuotsuse jõustumist olid abikaasad sõlminud notariaalse kokkuleppe, mille järgi kohustus üks abikaasa maksta teisele nende ühise alaealise lapse ülalpidamiseks elatist. Elatiskokkulepet aga ei täidetud ja seega alustati elatise sissenõudmiseks täitemenetlust, mis aga kahjustas võlausaldaja hinnangul tema huve. Kostjad aga leidsid, et elatiskokkuleppe kehtetuks tunnistamine ei ole võimalik, sest sellise kokkuleppe teiseks pooleks on laps, mitte üks abikaasast.

Asi anti lahendamiseks kolleegiumi kogu koosseisule, sest kohtud ei olnud asja lahendamisel arvestanud asjaolu, et kostjad olid abielus ja sellest tulenevalt võis ühele kostjale makstav sissetulek kuuluda ühisvarasse. Asja lahendamisel kolmeliikmelises koosseisus tekkisid põhimõttelist laadi eriarvamused selle osas, kas ja kuidas mõjutavad eelnimetatud asjaolud tagasivõitmise hagi lahendamist ning elatiskokkuleppe täitmiseks alustatud täitemenetlust.¹⁹

Kolleegium selgitas elatiskokkuleppe kehtetuks tunnistamise kohta, et tehingu võlausaldajate huve kahjustavaks lugemiseks ei ole vaja, et tehingule saaks tugineda ka täitedokumendina,

---

¹⁶ Riigikohtunike Ants Kulli ja Tambet Tampuu eriarvamus tsiviilasjas nr 3-2-1-83-16.

¹⁷ Riigikohtunik Jaak Luige eriarvamus tsiviilasjas nr 3-2-1-83-16.

¹⁸ RKTk 26. aprilli 2017. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-111-16.

¹⁹ RKTk 6. detsembri 2016. a kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-111-16.

samuti ei ole oluline, kas tehing täideti vabatahtlikult või täitemenetluse kaudu. Lisaks ei ole tagasivõitmise nõude lahendamisel oluline, millise vara arvel tehingut täideti. Oluline on see, kas hinnatava tehinguta oleks võlausaldajatel võimalik oma nõudeid rahuldada või teha seda suuremas ulatuses. See sõltub aga eelkõige sellest, kas ja milliseid kohustusi on tehinguga loodud. Vanematevaheline elatise maksmise kokkulepe lapse ülalpidamise korraldamiseks ei ole iseenesest keelatud ega saa ka kahjustada võlausaldajate huve. Ka laps on võlausaldaja, kelle nõue tuleneks nagunii seadusest. Alaealist last ülal pidama kohustatud isiku võlausaldajaid kahjustavaks saab elatise maksmise kokkulepet pidada juhul, kui seeläbi eelistatakse lapse õigusi last ülal pidama kohustatud võlgniku teiste võlausaldajate õiguste arvel ebaproportsionaalselt. Seetõttu tuleb kohtul hinnata, kas ja millise elatise saaks samadel asjaoludel mõista ülalpidamiseks kohustatud vanemalt välja lapse hagi alusel.

Kui ühisvarast raha saanud abikaasa korraldusel makstakse raha otse kolmandale isikule, ei ole sellelt abikaasalt võimalik ainuüksi ühisvara jagades raha (mida tal ei ole) välja mõista, ilma et tunnistataks kehtetuks raha maksmise aluseks olev abikaasadevaheline tehing. Kui ühisvaraks olnud sissetuleku arvel on täidetud abikaasade ühiseid või ühe abikaasa kohustusi ning neid kohustusi tekitanud tehingud on tagasivõitmise korras kehtetuks tunnistatud, tuleb selleks, et kohustuste täitmiseks üleantut TMS § 195 lg 1 esimese lause järgi sissenõudja kasuks kohtutäiturile välja mõista, jagada alusetust rikastumisest tulenev tagasinõudeõigus (eelkõige nõuded VÕS § 1032 lg 1 esimese lause ja lg 2 järgi) või muu hüvitise saamise õigus (nt VÕS § 1032 lg 1 teine lause, § 1033 lg 2) kui ühisvara. Sissenõudja kasuks kohtutäiturile saab tagasivõitmisel välja mõista üksnes võlgnikust abikaasale ühisvara jagamise tulemusel jääva tagasinõude osa, st eelduslikult poole.